

Kortetermijnadvies

Profielcommissies

Economie en Maatschappij/Cultuur en Maatschappij

6 Kunstvak in Cultuur en Maatschappij

1.1 De opdracht

De opdracht aan de commissie M luidt:

“De commissie adviseert over de vraag of op termijn het/een kunstvak in het profiel Cultuur en Maatschappij opgenomen zou kunnen worden als een verplicht vak, de voorwaarden waaronder dit zou kunnen (waaronder in elk geval aard en inhoud van een dergelijk vak en de examens) en de criteria om te bepalen of daaraan voldaan wordt. Voorwaarde is in elk geval, dat de keuzemogelijkheden voor leerlingen in dit profiel met weinig affiniteit met kunst niet onnodig mogen worden beperkt. Voorwaarde is ook dat de positie van het/een kunstvak in het profiel Cultuur en Maatschappij geen beperkingen oplegt voor leerlingen om in het vrije deel (van dit profiel maar juist ook van andere profielen) een kunstvak te kiezen dat aansluit bij hun specifieke belangstelling.”

1.2 Inleiding

Kunstzinnige oriëntatie vormt vanaf het primair onderwijs een vast onderdeel van het schoolprogramma. Naast de oefening van eigen praktische kunstzinnige activiteiten maakt ook onderwijs in kunst- en cultuurtheoretische aspecten en in toenemende mate de confrontatie met de professionele kunsten deel uit van de kunstvakken. De kennis en vaardigheden die leerlingen opdoen bij de kunstvakken dragen bij aan de bewustwording van het culturele verleden, aan de actieve deelname aan de huidige cultuur en aan het mede vormgeven van onze toekomstige cultuur.

Tot de kunstvakken worden doorgaans gerekend de vakken die betrekking hebben op de beeldende kunst, dans, drama/theater en muziek. Ook literatuur rekenen we tot onderwijs in de kunsten, maar dit onderdeel blijft, evenals cultureel erfgoed, in dit advies voor de korte termijn verder buiten beschouwing.

1.3 Huidige situatie

In de tweede fase is er sprake van Culturele en Kunstzinnige vorming (CKV) verdeeld over CKV1 in het gemeenschappelijke deel en CKV2 en CKV3 in het profiel Cultuur en Maatschappij.

CKV1 is in het gemeenschappelijke deel verplicht voor alle leerlingen, met uitzondering van de gymnasiumleerlingen, die in plaats van CKV1 het vak Klassieke Culturele Vorming (KCV) volgen.

Het doel van CKV1 is dat leerlingen een gemotiveerde keuze leren maken uit betekenisvolle activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. Culturele activiteiten in de zin van bezoeken aan voorstellingen, concerten, films, tentoonstellingen, monumenten en het lezen van literatuur vormen de belangrijkste component van CKV1.

Havo gemeenschappelijke deel 120 slu

Vwo gemeenschappelijke deel 200 slu

Plaats en omvang van het vak CKV1 in de tweede fase nu

Bij de invoering van de tweede fase werden in het profiel Cultuur en Maatschappij de vakken CKV2 en CKV3 opgenomen als verplichte profielvakken. Omdat het algemeen theoretische deel CKV2 nog verder ontwikkeld moest worden en er nog geen methoden beschikbaar waren, werd een overgangsmaatregel van kracht. Scholen konden en kunnen tijdelijk voor een andere invulling kiezen met keuzevakken taal, filosofie, maatschappijleer, aardrijkskunde, of een kunstvak oude stijl (muziek, tekenen, handenarbeid, textiele werkvormen). CKV2 omvat cultuurgeschiedenis van de beeldende kunst en vormgeving, muziek, dans en theater/drama. Het vak laat leerlingen kennismaken met de belangrijkste periodes uit onze cultuurgeschiedenis en leert ze verschillende vormen van kunst en cultuur kennen binnen de context van een bepaalde tijd. Bij CKV3 kiezen leerlingen voor één kunstdiscipline (beeldende vorming, dans, drama/theater of muziek). CKV3 omvat zowel praktijk als vaktheorie. Het is afhankelijk van de school hoeveel kunstdisciplines in CKV3 worden aangeboden.

Het voornemen om CKV2 en CKV3 tot verplichte profielvakken te maken is niet gerealiseerd.

Havo CKV2,3 360 slu

Vwo CKV2,3 480 slu

Plaats en omvang van het kunstvak in het profiel Cultuur en Maatschappij nu

Het kunstvak oude stijl wordt afgesloten met een centraal examen, de vakken CKV2 en CKV3 kennen nog geen centraal examen. Het Cito heeft voor CKV2 een toets ontwikkeld, waar scholen gebruik van kunnen maken.

Het aantal scholen dat CKV2,3 heeft ingevoerd, is de laatste jaren gestaag gestegen. In 2005 hielden de aantallen leerlingen die examen doen in CKV2,3 en in een kunstvak oude stijl elkaar ongeveer in evenwicht. Op zo'n 94% - 98% van de scholen wordt in het profiel Cultuur en Maatschappij een kunstvak aangeboden.

Voor leerlingen van andere profielen dan Cultuur en Maatschappij bestaat de mogelijkheid om of CKV2 en/of CKV3 te kiezen als examenvak in de vrije ruimte.

1.4 Kunstvakken in de tweede fase vanaf 1 augustus 2007

Vanaf 2007 blijft voor alle havo- en vwo-leerlingen het vak CKV1 (en voor gymnasiasten KCV) een verplicht vak in het gemeenschappelijke deel. Echter alle vwo-leerlingen mogen in plaats van CKV1 ook KCV kiezen. Verder wordt het aantal studielasturen voor CKV1 voor vwo-leerlingen teruggebracht van 200 naar 160 uur.

Havo gemeenschappelijke deel 120 slu

Vwo gemeenschappelijke deel 160 slu

Plaats en omvang van het vak CKV1 in de tweede fase vanaf 2007

In het profiel Cultuur en Maatschappij moeten leerlingen, naast een maatschappelijk vak, een cultureel vak kiezen uit drie mogelijkheden: filosofie, een moderne vreemde taal (en voor vwo-leerlingen tevens een van de klassieke talen) of een kunstvak (CKV2,3 of een kunstvak oude stijl).

Havo	profielkeuzevak kunstvak profiel C&M	320 slu
Vwo	profielkeuzevak kunstvak profiel C&M	480 slu

Plaats en omvang van het kunstvak in de tweede fase vanaf 2007

De belangrijkste wijziging ten opzichte van de oorspronkelijke opzet van het profiel Cultuur en Maatschappij is derhalve dat het kunstvak van een verplicht profielvak een profielkeuzevak is geworden.

Voor leerlingen met een ander profiel dan Cultuur en Maatschappij blijft de mogelijkheid bestaan om in de vrije ruimte het vak CKV2,3 te kiezen of een kunstvak oude stijl, maar niet meer afzonderlijk CKV2 of CKV 3.

Leerlingen met het profiel Cultuur en Maatschappij die al CKV2,3 hebben gekozen als profielvak, kunnen in de vrije ruimte nog voor een verdieping kiezen van CKV3 met de invulling van een andere discipline dan die zij al bij het profielvak kozen.

1.5 Kunstvak als verplicht profielvak in het profiel Cultuur en Maatschappij?

Een kunstvak dat interdisciplinair en overwegend cultuurhistorisch van aard is, dient naar de mening van de Profielcommissie M een prominente plaats te krijgen in het profiel Cultuur en Maatschappij. Cultuurhistorische kennis (de 'culturele canon' in brede zin) biedt een referentiekader dat in vele vervolgopleidingen die aansluiten op dit profiel, relevant is.

Enerzijds zou een verplichtstelling van het vak het culturele karakter van het profiel Cultuur en Maatschappij benadrukken en zou het hierdoor winnen aan herkenbaarheid ten opzichte van de andere drie profielen.

Aan de andere kant onderkent de commissie de verandering die opgetreden is in de tweede fase door invoering van profielkeuzevakken naast verplichte profielvakken, waarbij leerlingen een keuze kunnen maken uit een aantal profielkeuzevakken.

De commissie vindt het een goede gedachte dat leerlingen voor een deel nog hun eigen profiel kunnen inkleuren met vakken die aansluiten bij hun plannen voor een vervolgopleiding. Zeker bij het profiel Cultuur en Maatschappij, dat van alle vier de profielen de meest diverse uitstroomrichtingen kent.

De evenwichtige structuur waarin leerlingen in het profiel Cultuur en Maatschappij kiezen voor één profielkeuzevak uit de maatschappelijke vakken (aardrijkskunde, economie en maatschappijleer) en één profielkeuzevak uit de culturele vakken (kunstvak, filosofie, moderne vreemde taal, klassieke taal op het gymnasium en op het atheneum), zou verdwijnen indien het kunstvak een verplicht profielvak wordt.

Een knelpunt constateert de Profielcommissie M bij de uitwerking van de profielkeuzevakken op schoolniveau. De keuzes die te maken zijn in de selectie van profielkeuzevakken wordt namelijk bij de scholen gelegd en niet bij de leerlingen. Dit heeft naar het inzicht van de Profielcommissie M het negatieve effect dat sommige scholen het kunstvak niet of niet meer aanbieden, terwijl het naar de opvatting van de commissie zeker op een school in het aanbod van profielkeuzevakken van het profiel Cultuur en Maatschappij een plaats moet hebben.

Bovenstaande argumenten wegende adviseert de commissie om het kunstvak niet als verplicht profielvak in te voeren.

1.6 De inhoud van het kunstvak

De commissie is van mening dat het profielkeuzevak kunst een duidelijke herkenbare vakinhoud zou moeten krijgen. De huidige situatie van kunstvakken oude stijl en nieuwe stijl naast elkaar, vindt de commissie alleen te billijken in een overgangssituatie. Dit nieuwe profielkeuzevak kunst zou een voor leerlingen aantrekkelijk vak moeten worden, bestaande uit een algemeen theoretisch/cultuurhistorisch deel dat afgesloten wordt met een centraal examen en een praktisch en vaktheoretisch deel dat afgesloten wordt met een schoolexamen.

Voor leerlingen zouden er meer keuzemogelijkheden gecreëerd kunnen worden in het schooldeel van het vak. Daarbij kan gedacht worden aan een modulaire opzet, zoals die ook bij het geïntegreerde bètavak voorgesteld is. De breedte van allerlei kunstdisciplines op gebied van de beeldende kunst en vormgeving, dans, film, nieuwe media, theater en literatuur kan weerspiegeld worden in het aanbod van de modules. Uiteraard is het ondoenlijk om docenten van één school dit totale diverse aanbod te laten verzorgen, maar hierbij kan gedacht worden aan een samenwerking met vervolgopleidingen in het kunstvakonderwijs, maar ook aan plaatselijke instellingen voor kunsteducatie (centra voor de kunsten, muziekscholen, enzovoort).

Deze externe experts, betrokken bij het uitvoeren van kunstmodules, zouden tevens een rol kunnen spelen in de beoordeling tijdens het schoolexamen.

De modules kunnen zowel een inhoud krijgen in de breedte als ook verdiepend zijn op het terrein van één richting bijvoorbeeld op beeldend gebied.

1.7 Het centraal examen

De Profielcommissie M vindt het een goede zaak dat de CEVO besloten heeft tot de invoering van het centrale examen voor CKV2 met ingang van augustus 2007.

Hiermee komt er een einde aan de situatie van ongelijkheid dat leerlingen die CKV2,3 als profielvak hebben, geen centraal examen krijgen, maar leerlingen die het kunstvak oude stijl hebben, dit wel moeten afleggen.

Het feit dat het centraal examen CKV2 op de computer wordt afgenomen, hoeft ook niet langer een bezwaar te zijn, nu er met ingang van 2007 ook al centraal examens van andere vakken (natuurkunde) op de computer worden afgenomen.

1.8 Verdieping van het kunstvak in de vrije ruimte

De minister heeft de commissie M gevraagd in haar advies rekening te houden met het gegeven dat de positie van het/een kunstvak in het profiel Cultuur en Maatschappij geen beperkingen oplegt voor leerlingen om in het vrije deel (van dit profiel maar juist ook van andere profielen) een kunstvak te kiezen dat aansluit bij hun specifieke belangstelling. Hiernaast is de commissie van mening dat de toekomstige modulaire inhoud van het kunstvak, zoals hierboven beschreven is, zich uitstekend leent voor een vak in de vrije ruimte, dat afgesloten wordt met een schoolexamen. Door het ruimere aanbod, mede in samenwerking met experts van buiten, kan goed aangesloten worden bij de specifieke belangstelling van leerlingen. Dit vergroot de kans dat leerlingen voor het kunstvak kiezen in de vrije ruimte.

1.9 Samenvatting kunstvak

De Profielcommissie M adviseert:

- het kunstvak niet als verplicht profielvak in te voeren.

Voor de lange termijn bekijkt de commissie de mogelijkheid om scholen te verplichten het kunstvak als profielkeuzevak aan te bieden.

Wat de inhoud van het profielvak kunst betreft, zal de commissie bij de advisering voor de lange termijn bezien of er een keuze gemaakt kan en/of moet worden voor één kunstvak, bestaande uit een algemeen theoretisch deel met een centraal examen, een praktisch én een

vaktheoretisch deel met een schoolexamen. Voor dit laatste deel denkt de commissie aan een brede modulaire opzet.

Bijlage II

Leden Profielcommissie Economie en Maatschappij/Cultuur en Maatschappij

Voorzitter

1. Dr. J.G.F. (Jan) Veldhuis (1938) vervulde, na eerst werkzaam geweest te zijn op het ministerie van Buitenlandse Zaken en bij het bestuur van de Universiteit Leiden, van 1974-1985 functies op het ministerie van O(C)&W: achtereenvolgens plv. secretaris-generaal en directeur-generaal/tevens inspecteur-generaal van het onderwijs. Van 1986-eind 2003 was hij voorzitter van het CvB van de Universiteit Utrecht, alwaar hij o.m. de innovatie en de internationalisering van het universitaire onderwijs bevorderde. Voor de VSNU was hij jarenlang voorzitter van de onderwijscommissie en van de commissie vwo-wo. Op dit moment is de heer Veldhuis o.a. bestuursvoorzitter van de QANU en de Radboudstichting en heeft hij zitting in de Raden van Toezicht van de Stichting Carmelcollege (vz.), NUFFIC (plv.vz.), KPC Groep en TNO (lid).

Secretaris

2. Mevr. drs. L. (Lieke) Meijs (secretaris)
Studeerde sociologie in Nijmegen, was docente maatschappijleer aan een vwo-school, werkt sinds 1997 bij SLO. Was secretaris van de subcommissie De Rooy die zich bezighield met het combinatievak maatschappijleer/geschiedenis. Houdt zich binnen SLO bezig met Mens en maatschappij in de basisvorming, competentiegericht leren en aansluitingsproblemen onder-bovenbouw. Vanaf 2002 is zij projectleider van een aansluitingsproject maatschappijleer VO en sociologie Radboud universiteit Nijmegen.

Leden

3. Dhr. R. (Roel) van Asselt (hbo/aansluiting vo-hbo/wiskunde)
Lector 'instroommanagement en aansluiting' Saxion Hogescholen Enschede en Deventer. Directeur van Lica, het landelijk expertisecentrum op het gebied van de aansluiting vo-hbo. Wiskundige, auteur van een methode wiskunde voor het hoger onderwijs.
4. Prof. dr. F.H. (Folkert) Haanstra (wetenschap/psychologie/hbo/kunst)
Opleiding zowel op het gebied van de beeldende kunst (kunstacademie) als op dat van de psychologie. Gepromoveerd op het gebied van kunsteducatie. Nu lector kunst-en cultuureducatie Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (in relatie tot de docentenopleidingen in de kunstvakken) en bijzonder hoogleraar cultuureducatie en cultuurparticipatie Universiteit Utrecht.
5. Drs. G. (Gerard) Hogendoorn (universiteit)
Aansluitingscoördinator Erasmus Universiteit Rotterdam. Sociaal-geograaf. Hiervoor werkzaam in het voortgezet onderwijs (leraar aardrijkskunde, decaan, coördinator bovenbouw, co-auteur van een methode aardrijkskunde).
6. Drs. A. (Anton) Kannevorff (decaan/leraar/aardrijkskunde)
Decaan havo/vwo en leraar aardrijkskunde. Van 1997 tot 2004 voorzitter afdeling onderwijs van het KNAG.

7. Drs. W. (Wim) Kleijne (onderwijs/wiskunde/examens)
Tot voor enige tijd coördinerend inspecteur voortgezet onderwijs. Was binnen de inspectie belast met examenzaken en was ook de deskundige binnen de inspectie voor wiskunde. Nu met pensioen. Hij is momenteel plv. (tevens inkomend) algemeen voorzitter van de staatsexamencommissie. Lid van de Nederlandse Onderwijs Commissie voor Wiskunde en National Representative bij de ICMI (International Commission on Mathematical Instruction).
Is ook lid van de Profielcommissie N&T/N&G en lid van de Commissie Toekomst Wiskunde Onderwijs, welke geherstructureerd zal worden tot de Vernieuwingscommissie Wiskunde.
8. Prof. dr. G.J. (Don) Mellenbergh (wetenschap/psychologie/toepassing van de wiskunde)
Emeritus hoogleraar psychologische methodenleer Universiteit van Amsterdam. Lid KNAW. Wetenschappelijk werk behalve op het gebied van de (kwantitatieve) methodologie ook op het gebied van onderwijs, toetsing, selectie en aansluiting.
9. Prof. mr. J.H. (Hans) Nieuwenhuis (wetenschap/recht)
Hoogleraar burgerlijk recht aan de Universiteit Leiden. Hiervoor o.a. raadsheer in de Hoge Raad.
10. Prof. dr. M.M.W. (Thijs) Pollmann (wetenschap/taalkunde/geesteswetenschappen)
Neerlandicus. (Sinds kort) emeritus hoogleraar 'taalkunde, in het bijzonder met betrekking tot de rol van de taal in de humaniora'. Wetenschappelijk werk op het gebied van de taalkunde en op het gebied van de wetenschapstheorie van de geesteswetenschappen.
11. Prof. dr. P. (Piet) de Rooy (wetenschap/geschiedenis)
Hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.
Was voorzitter van de commissie die een nieuw programma geschiedenis van primair onderwijs tot en met vwo heeft geformuleerd. Het zal worden ingevoerd in 2005 (primair onderwijs), 2006 (onderbouw voortgezet onderwijs) en 2007 (bovenbouw havo/vwo).
12. Prof. dr. P. (Paul) Schnabel (wetenschap/sociale wetenschappen)
Universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht. Directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau.
13. Prof. dr. J. (Jarig) van Sinderen (wetenschap/economie)
Hoogleraar economische politiek aan de Erasmusuniversiteit Rotterdam (deeltijd). Plaatsvervangend directeur-generaal van het CBS. Was eerder o.a. secretaris-directeur van de WRR.
14. Mevr. J. (Janneke) Stam (onderwijs)
Rector Montessoricollege Nijmegen-Groesbeek. Was lerares Frans/Engels en had zitting in de VVO-implementatiegroep tweede fase.
15. Dhr. S. (Sebastiaan) Steenman (leerling/student)
Tot voor kort leerling vwo en als zodanig bestuurslid van het Landelijk Actie Komitee Scholieren LAKS. Nu student bestuurs- en organisatiewetenschap.
16. Drs. P. (Paul) Visser (leraar/psycholoog/klassieke talen)
Leraar klassieke talen en psycholoog.

17. Mevr. drs. M. (Meta) Waal-Meijboom (onderwijs)
Rector Bernard Nieuwentijt College, locatie Damstede, onderdeel van de
Interconfessionele Scholengroep Amsterdam. Was o.a. lerares Nederlands.

